

NRO 77/03/12

Helsinki 14.11.2012

Valtioneuvoston kanslialle

Asia: **Tutkimus- ja innovaationeuvoston asettaman asiantuntijaryhmän mietintö Tutkimuslaitokset ja tutkimusrahoitus – ehdotus kokonaisuudistukseksi**
Dnro VNK/1318/05/2011

Kotimaisten kielten keskus Kotus esittää seuraavan lausunnon Tutkimus- ja innovaationeuvoston asettaman asiantuntijaryhmän mietinnöstä *Tutkimuslaitokset ja tutkimusrahoitus – ehdotus kokonaisuudistukseksi*. Lausunnossa kommentoimme esitystä pienen, alallaan ainoan valtion laitoksen näkökulmasta, mutta samalla toivomme tuovamme esille myös laajempaa näkökulmaa.

Yleistä

Esityksessä korostetaan, että päätöksenteon tulee entistä selvemmin perustua tietoon ja että tutkimus- ja selvitystoiminnan yhteiskunnallista relevanssia tulee lisätä. Tämä on luonnollisesti kannattavaa, mutta on todettava, että se edellyttää molemminpuolista tahtoa ja osaamista, niin päättäjien ja päätöksiä valmistelevien virkamiesten kuin tutkimuslaitostenkin.

Esityksessä korostetaan tutkimuslaitosten ja yliopistojen yhteistyön vahvistamista. Nykyoloissa tätä yhteistyötä on paljon, ja sitä voidaan vahvistaa.

Kotuksen asema

Esitys sisältää runsaasti ehdotuksia tutkimuslaitosten fuusioinnista tai niiden liittämisestä yliopistojen yhteyteen. Sen sijaan asiantuntijaryhmä esittää, että Kotimaisten kielten keskus säilyy edelleen itsenäisenä sen erityisen tehtävän vuoksi (s. 57 ja 59). Pidämme tätä ehdotusta perusteltuna, onhan Kotus Suomessa ainoa kieliasioihin keskittyvä valtion virasto, eikä sitä siten ole tarkoituksenmukaista liittää aivan muita aloja edustaviin tutkimuslaitoksiin. Yliopistoon yhdistämisestä on keskusteltu monissa selvitysraporteissa aiemminkin ja tuotu aina esiin, että Kotuksen ydintehtävät, kielenhuolto ja sanakirjatyö, eivät kuulu yliopistojen tehtäviin.

Strategisen tutkimuksen ja valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan tutkimuksen eli kilpailun tutkimuksen rahoittaminen

Asiantuntijaryhmä katsoo, että kilpailtuun tutkimukseen tulisi saada rahoitus siten, että siihen otetaan noin puolet tutkimuslaitosten nykyisistä tutkimusmenoista (s. 58). Esityksen perusteella tutkimuslaitosten tutkimukseen suunnatuista varoista otettaisiin strategiseen tutkimukseen 120 miljoonaa euroa ja valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan tutkimukseen 30 miljoonaa euroa.

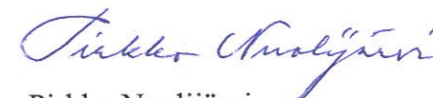
Asiantuntijaryhmän laskelmiin sisältyy kuitenkin se ongelma, että kaikki mietinnössä tutkimusmenoina mainittu rahoitus ei kohdistu tutkimustyöhön, vaan se kohdistuu jatkuvasti tehtävään muuhun asiantuntijatyöhön. Havainnollistamme tätä omalla esimerkillämme. Laskelmissa on esitetty Kotuksen tutkimusmenojen osuudeksi vuonna 2011 4,9 miljoonaa euroa. Tämä ei pidä paikkaansa. Kotuksen kokonaisrahoitus oli vuonna 2011 noin 5,2 miljoonaa euroa, ja siitä valtaosa käytettiin kielenhuolto-, sanakirja- ja aineistotyöhön. Vuonna 2012 Kotuksen henkilötyövuosimäärä on noin 80, joista vain muutama henkilötyövuosi käytetään tutkimukseen.

Kotuksen toiminta on kokenut huomattavia muutoksia viiden viime vuoden aikana. Kotuksen ja yliopistojen työnjakoa on selvennetty, ja useita toimintoja, nimenomaan tutkimustehtäviä, on siirretty vuoden 2012 lakiuudistuksen yhteydessä yliopistoihin. Siten Kotus on ensimmäisenä tutkimuslaitoksena toteuttanut valtionhallinnon toivoman työnjaon yliopistojen kanssa. Merkittävimmät muutokset ovat koskeneet 11 viran siirtoa yliopistoihin sekä kirjaston suomalais-ugrilaisen kokoelman siirtämistä Helsingin yliopiston kirjastoon. Henkilöstön siirrot kohdistuivat erityisesti vähemmistökielten tutkimukseen ja huoltoon sekä suomen ja suomalais-ugrialaisten kielten perustutkimukseen.

Huomattava on myös, että Kotus on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan ainoa ja jopa koko Suomessa ainoa asiantuntijalaitos kielen alalla. Jos varojen siirto laitoksilta kilpailtavaan tutkimusrahoitusosuuteen toteutuisi asiantuntijaryhmän esityksessä ehdotetulla tavalla, se merkitsisi laitoksen toimintakyvyn halvaannuttamista ja lukuisia irtisanomisia. Jäljelle jäävällä rahoituksella ei kyettä hoitamaan Kotuksen laissa määriteltyjä ydintehtäviä.

Strategista tutkimusrahoitusta tarvitaan, mutta se on syytä koota maltillisesti ja harkitusti. Tutkimuslaitoksissa varojen siirto merkitsisi kuoliniskua monille yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta keskeisille palvelu- ja asiantuntijatoiminnoille. Lyhytaikaisin selvityksin ja jatkuvasti vaihtuvien projektein ei saavuteta kestäviä tuloksia, vaan vain pitkäjänteinen tutkimus voi antaa todellisia eväitä yhteiskunnan suurten ongelmien ratkaisemiseksi.

Kotimaisten kielten keskus

Pirkko Nuolijärvi
johtaja

Ritva Paananen
suunnittelupäällikkö